

Reflektioner från tankesmedjan 3-4 mars 2010

Den 3-4 mars genomfördes, inom ramen för det nationella Landsbygdsnätverket, den årliga virtuella tankesmedjan om läget i landsbygdsprogrammet. Huvudfrågorna för smedjan var:

- I) varför ser den statistiskt redovisade måluppfyllelsen ut som den gör i dagsläget och
- II) förslag till åtgärder?

Dessa frågor diskuterades inom områdena:

1. Jämställdhet
2. Integration
3. Utvald Miljö
4. Företagsstöd inom axel 3
5. Ökad livskvalitet
6. Leader i axel 1 och 2
7. Att driva projekt inom landsbygdsprogrammet

Alla nätverkets medlemsorganisationer, inkl alla LAG och länsstyrelser hade inbjudits att delta. Sammantaget var det 96 deltagare fördelade i 15 grupper (telefonmöten) över de 7 olika teman som valts. Eftersom ett antal personer deltog i flera grupper var det totalt 64 olika individer som medverkade. Deltagarna kom från länsstyrelser, leadergrupper, Skogsstyrelsen och andra myndigheter, t.ex. från Hela Sverige ska Leva, LRF, Hushållningssällskapen och andra organisationer.

Liksom vid fjolårets tankesmedja inför årsrapporten framfördes viss kritik mot de omfattningsindikatorer som hittills redovisats. Många anser att indikatorerna är för begränsade för att göra några djupare analyser. Några anser att det är svårt att värdera utfallet hittills i relation till indikatorer som sattes under en högkonjunktur medan vi nu befunnit oss i en djup lågkonjunktur.

Ett antal synpunkter som återkommer när det gäller varför vissa åtgärder har ett förhållandevis lågt utfall i relation till omfattningsindikatorer. Dessa återkommande synpunkter är: sen start, brist på information, brist på samverkan, behov av stöd och mer vägledande handläggning, stor komplexitet i programmet, kraven på att exakt beskriva i projektplan vad som ska göras och sedan följa detta, likviditetsproblem för projektägaren, risken för sanktioner och inte minst: detaljerade redovisningskrav som upplevs som krångliga. Många av de problem som tas upp och de förslag som läggs pekar på generell problematik snarare än åtgärdsspecifik.

Det har tagit tid att sjösätta ett komplext program men här efterlyses en analys för att se vilka länsstyrelser som lyckats bättre än andra och varför, så att dessa erfarenheter kan spridas till övriga. Om några länsstyrelser hittat bra rutiner, får ut medlen till målgruppen, uppnår

målen eller klarar redovisningen med befintliga TA-medel så borde det vara något för alla ta del av.

De horisontella kraven dåligt inarbetade? För jämställdhet efterfrågas att man fullföljer skrivningar på övergripande nivå ner till operativ nivå, på ett sådant sätt att man avkräver ett resonemang från alla projektägare avseende projektets konsekvenser för jämställdhet på kort och lång sikt. Vikten av att bedriva riktad uppsökande verksamhet mot just kvinnor påtalas.

Det senare gäller även för frågan om integration. Eftersom länsstyrelsens traditionella kanaler normalt inte inkluderar dessa nya grupper måste man ut och lära känna de nya målgrupperna och deras behov, för att kunna peka på deras möjligheter i programmet.

Komplexitet och informationsbrist. Flera diskussioner, även bland de medverkande tjänstemännen vid stödhandläggande myndigheter, kom att kretsa kring vad som är tillåtet eller inte. Det indikerar, enligt flera kommentarer från deltagarna, att programmet är så komplext att vi inte ens nu i halvtid har tillräckligt bra förutsättningar för att mobilisera och utveckla insatser som leder till uppsatta mål. Om inte insatta tjänstemän kan kommunicera förutsättningarna på ett tydligt sätt är det svårt för andra aktörer att driva åtgärder som programmets medel ska vara med att stimulera till. Förslag till lösningar som diskuterades var:

- mer regionalt samarbete mellan länsstyrelsernas olika enheter, Skogsstyrelsen, Leader och andra regionala organ i såväl informationsinsatser som erfarenhetsutbyte
- riktad information utifrån målgruppsanalyser, gärna grundat på goda exempel och i sammanhang där målgruppen redan samlas
- uppmuntra aktörer att söka tillsammans, t ex via större aktör
- skapa möjligheter för fler som hjälper företagare och organisationer att söka (coacher/katalysatorer)
- öka samstämmigheten i information från olika ansvariga på Jordbruksverket samt mellan verk och länsstyrelse så att entydiga besked ges
- jobba mer på att förenkla regelverk och skapa enklare rutiner, t ex minskat dubbelarbete och dubbelkontroller
- arbeta medvetet med kvalitativa uppföljningar (inte bara siffror) för att kunna fånga och sprida goda erfarenheter såväl som lära av misstag.

Är det rimligt att vi avkräver privatpersoner risktagande för allmännyttiga investeringar? Flera kommentarer handlade om att projektägarna tar betydande finansiella risker om de går in i åtgärder inom programmet. De risker man pekar på är att man inte kan få täckning för alla kostnader, framför allt inte tid, att man måste ligga ute med pengar till dess att alla rekvisitioner och redovisningar är godkända och att man kan drabbas av sanktioner om man råkar göra fel i redovisningen. Det framfördes synpunkter på att om vi har en önskan om att betala för vissa kollektiva nyttigheter med hjälp av skattemedel så bör vi se till att de som åtar sig uppgiften och fullgör den går skadeslösa ur ett sådant uppdrag.

Kommer utvärderingen att kunna ge svar på frågan om det är rätt paket av åtgärder? I diskussionerna framkom en oro inför halvtidsutvärderingen att de utvärderingar som görs

utifrån stuprörsstrukturen inte blir tillräckligt systemövergripande och missar de territoriella utgångspunkterna och effekterna. Den kan leda till att regelfokuseringen förblir intakt från programperiod till programperiod.

Samverkan efterfrågas på många nivåer – inom och mellan aktörer:

Vissa kommentater handlar om ökat behov av samverkan fastän samverkan kostar tid. Men med ökad komplexitet i programmet finns det stora behov av samverkan. Samverkansbehov som nämns är: flera aktörer bakom en projektansökan, flera aktörer som synar och bekräftar en förändring i en blankett, flera myndigheter som bekantar sig med varandras åtgärder för att se synergieffekter och ta inspiration av varandras handläggningsrutiner, flera incitament för att motivera projektägarna och entreprenörer att ta egen tid till att bekosta ett projekt eller företagsatsning som delvis är av allmännyttig karaktär, etc. Utvald miljö är ett område där man ser möjligheter med ökad samverkan. Åtgärdens bredd med många insatsområden och komplexa regler gör att man pekar på behovet av en form av regionala samordnare som kan hjälpa aktörer att gå samman och se möjligheter där insatser inom utvald miljö blir till nytta för till exempel turismen och vice versa. Man pekar på att Leader kan bidra en sådan samverkan inom utvald miljö.

En annan aspekt på samverkan är den som sker med övriga sektorer i samhället och som handlar om att samverka mellan olika intressen. Ett förslag är att i högre grad nyttja kommunernas tillämpning av Plan- och bygglagstiftning för främja denna form av samverkan. Om man som kommun gjort sin hemläxa och tillämpat Plan- och bygglagstiftningen som ett dialog- och utvecklingsinstrument även för landsbygden så har man också tagit itu med olika intressekonflikter och i brett samförstånd lagt grunden för en vision om vad som ska göras. Då blir det också enklare att nyttja landsbygdsprogrammet som ett smörjmedel för insatser lokalt.

Slutligen får följande citat från sammanställningen av protokollen från denna tankesmedja illustrera många aktörers förhoppningar om ett lyckat genomförande av Landsbygdsprogrammet:

”Utan tjänstemän som lyckas hitta vägar att pragmatiskt lösa de strukturella hinder som olika typer av program och regelverk sätter upp kommer vi ingenstans. Länge leve kompetenta och entreprenöriella tjänstemän, måtte de klara av att lotsa oss genom denna programperiod!”

